

Март-Април 2009

Човек е човек, когато е на път, а някъде из Етиопия навърших третата си човешка година и започнах четвъртата. Без торта и със съвсем малко сладолед отпразнувахме и прощъпалник на Теди, а страната бе идеално място да развихриш цял един арсенал от умения и инстинкти, събиран и оформян по прашните светски друми. Подготовката бе почти никаква и в допълнение към многото прецизни топографски карти от 1979 година се състоеше само от самолетен билет, разбита спестовна касичка и 3-месечна многократна виза. Смятах, че ако ни писне ще отскочим до Йемен или поне Сомалиленд, но слава Тебе - всички грижи се оказаха несъстоятелни и в края на втория месец все още крояхме планове какво и как още да вместим в несъществуващата си програма. Взехме и малко инвентар на тема чувалуване - за да уважим етиопските планини и селяни.

В Адис Абеба допълнихме инвентара с нещо, което смятах за невъзможно да се намери точно там - газ и газова глава за капмингаз, а така опознахме и града. "Новото цвете" (както се превежда името му) на Етиопия е ново, но в никакъв случай не е цвете... или ако е цвете, не е за мирисане. Няма нужда да описвам подробно квартала, в който отседнахме - замаян от дива музика, гласове на блуждаещи пияници и натрапчиви погледи на проститутки, но неволно и винаги в крайна сметка стигам до тези места, вместо до Шератон. Само малка част от столицата е застроена с нетипичните за Африка високи сгради, магазини или асфалтови пътища, а всичко останало са непринудени сборища от ламаринени махали в близост до дерета и купчини боклук. Все пак - ламариненият покрив е символ на африканско благополучие и присъствието му по селата в близост до сламените колиби е подобно на новопостроен мол в центъра на София.

Всеки ученик може да назове имената на поне няколко града-държави, но когато нещата опрат до села-държави всички имаме известни затруднения. Разглеждайки руските топографски карти още преди тръгване, ми направиха впечатление зверски нахвърляните навсякъде по територията на Етиопия черни петънца, с които се обозначаваха къщи, колиби, поселища и т.н. - сякаш безброй бълхи бяха скочили едновременно върху картата. Поне аз за сега не бях стъпвал в държава, където почти всяка съборетина е на най-много 500 м. от съседната и селяните с провиквания биха могли да разгласят някоя немногословна новина от едната граница до другата със скоростта на звука. Има махали от само 3-4 колиби, но погледнеш ли наоколо, по баирите неминуемо се появяват нови и нови, а хората ще се срещат под път и над път, дори когато най-малко ги очакваш. Всъщност пътищата стават само за мулета и с изключение на малкото асфалт между малкото големи градове, всяка стока се превозва предимно от добичета, камили, здрави селяни или немошни малки деца. Къртовски труд е да ореш с биволи на нива, с наклон от примерно 30 градуса, но това е ежедневие за повечето от местните, които поради изолираността си постоянно са зависими от настроенията на природата. Никак не е чудно, че точно в Етиопия една сушава година може да затрие 4-5 милиона души, защото дните на 80% от етиопците са съизмерими най-вече с броя на капките по време на дъждовния сезон - на фона на тази картина даренията за поредната катастрофа в стил Боб Гелдоф изглеждат като вулгарна и жалка самореклама. Но все пак - ако недостатъкът на този самоделен начин на живот се появява по новините в най-грозния си вид с деца, мухи и подути кореми, то голямото му предимство е... независимост. Не един или двама агресори са си избили по няколко зъба из Етиопия, а все още несъществуващият начин дори за примитивен контрол над местните би бил удостоен с нобелови награди в най-различни категории.

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

"Туристът е човек, който унищожава това, което търси - когато намери". Тази аксиома е формулирана преди около 50 години от един друг тип човек, имал наглостта да се спусне сам със сал по Сини Нил (книгата на Куно Щойбен "По Сини Нил" незначайно защо е преведена на български "В царството на фараоните"). И досега не мога да подмина без гняв или поне насмешка десетките съвременни пътеписци, които обременени от високо морални и също толкова фалшиви чувства раздават химикалки и долари на бедните африкански деца с нагласата, че това е разковничето към един подобър свят. Просяшкото съзнание в децата и раболепието им към „г-н бър” изцяло бе обсебило тази иначе толкова щедра на впечатления страна, в контраст със спомените ми от примерно Нигер или съседен Судан, където просящите все още притежаваха най-елементарно човешко достойнство. След няколко дни в Етиопия стигнахме до Деси и езерото Хайк, където крояхме първи планове за чувалуване. Разходихме се около езерото да разгледаме терена, видяхме пеликани, марабута, керван от камили и местни рибари, дялкаши филето от шараните, а после стигнахме до първото си село. Минахме през главната му улица и подобно на "Свирачът от Хамелин" наоколо започнаха да се събират деца. 2 от тази къща, 5 от съседната и т.н.- когато излизахме от селото зад нас се движеше малка орда от невръстни и дрипави малчугани. По едно време някое от тях викна "money", второ тихо изказа вълшебната думичка "бър" (местната валутна единица) и една невидима истерия обзе повечето от тях, започващи бавно да се надпреварват кой да протегне по-дълги шепи. Когато им отказахме и продължихме по пътя си, около нас полетяха камъни, а подобни случки се развиха и във второто село и в третото, че даже и над трихилядниците на Деси. На 5-ия ден се размислих и споделих на Теди, че единственият начин, да се предпазим от малките деца е и ние да мятаме камъни - така поне можеше да ги държим на безопасно разстояние от 20-30 м. Трудно е да свикнеш с идеята, да се пазиш от 4-5 годишните както от кучета (без да ги уцелваш), но на 10-ия ден в лагера ни цареше пълно единомислие по този въпрос и още щом забележихме просячета, се навеждахме и посягахме към земята. Не ни упреквайте - повечето от туристите в Етиопия се движат с гидове, чиято цел е - точно на местен език да се скарат и да разгонят сребролюбците, явяващи се винаги около чужденците. А тези, които са били в НП Семиен или Бале, където заплаха от диви животни или бунтовнически настроени местни НЕ съществува, могат да потвърдят че туристите ТРЯБВА да наемат гид или скаут с калашник. Колкото и да е странно – те предпазват единствено от наглостта на малките етиопци. В сравнение с тях - родните циганчета са дръзки колкото хористчета от "Бодра смяна".

Всъщност едва ли само туристите са виновни за този феномен, защото повечето от тях сипят пари и по другите държави. Колкото повече навлизахме в местния ритъм, толкова повече откривахме, че етиопците се държат с подобна алчност и помежду си. Пазарлъците за центове са неразделна част от фолклора на много държави, но в Етиопия сякаш всичко, включая и най-елементарните човешки взаимоотношения се обръщаха в услуги и бър-ове. По пътищата имаше безбройни орди от спирачи (наричащи себе си брокери) - хора, които махат на микробусите вместо местните селяни тръгнали нанякъде, използвайки незнанието и страха им от допира с шосето, града и цивилизацията. Подобно на такситата пред централна гара, спирачите просто натирваха селяните в първото возило, вземаха по 2-3 бъра от возилото, а после оставяха селяните на произвола на съдбата. Често се оказваше че шофьорите карат в съвсем друга посока, а когато селянинът възнегодуваше и отказваше да плати пари за билет, те насила вземаха същите 2-3 бъра от жертвите си и ги изхвърляха навън само след 3-4 км. Замисляйки се - за 2 месеца в Етиопия проведохме само 3-4 разговора, които не завършиха с "дай пари за учебник", "ти - баща, ти - майка" или "искам да ти разкажа за

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

моята трагедия". Най-интересният малоумен си поиска 10 бърра, за това че приказвал толкова време с нас, но ние поискахме 15, тъй като приказвахме повече. И досега не мога да намеря друго обяснение на този типично етиопски феномен (все пак обикалял съм доста), освен последните изречения от разказа "Жажда за живот" на Джек Лондон. След хиляди катаклизми и няколко седмична борба с глада се казва следното за главния герой, намиращ се вече в безопасност - "Видяха го да се промъква след закуска към носа на кораба и като просяк да подава ръка към някой моряк. Морякът се захилваше и му даваше парче сухар. Мъжът алчно го сграбчваше, поглеждаше го както скъперник гледа злато и го мушваше в пазвата си. Подобна милостиня с усмивка му даваха и другите моряци. Учените си замълчаха. Оставиха го на мира. Но тайно прегледаха леглото му. То беше претъпкано със сухари: дюшекът бе пълен със сухари, всяко ъгълче и пролука бяха пълни със сухари. И все пак той беше нормален. Само вземаше предпазни мерки против възможен нов глад - нищо повече. Щяло да му мине..."

Няма да пиша точно тук за религията на етиопците и издълбаните в камъка черкви на Лалибела. Тези неща са застъпени предостатъчно в други репортажи от района. Но още на първата вечер група деца разказа, че наблизо се намирала "Амбуа - горната земя" и връх Абуна Йосеф (4300 м) - първенецът на третия по височина етиопски масив. С разпален интерес и ръкопляскащи спални чували се запътихме натам. Трябва да отделя няколко думи и за климатът на страната, който по това време все още беше доста сух. Поради височината си, обширната северна част на Етиопия има съвсем неафрикански климат. Адис Абеба се намира на около 2200 м и дните са горещи колкото през умерено българско лято. Комари почти липсват, а нощите са изключително приятни под 3500 м, където е разположена по-голямата част от етиопско плато. Мястото е идеално за чувалуване и през първия си преход случихме и със спокойно, безветрено време. Само за няколко часа стигнахме до "първа тераса", заселена предимно с павиани, а когато тръгнахме да ги срещнем очи в очи се появи пазач и отказа да ни пусне. Първа тераса е отделена от платото чрез тесен каменен рид и задачата му бе изключително лесна, но ние го отсвирихме и продължихме смело към павианите. Пристигна обаче и втори пазач, а той бе по-напорист и посегна към земята за камъни. Играта ставаше "дзибела", така че се отказахме, намирайки само две обяснения за войнствеността на пазачите - или на терасата имаше храмове, забранени за друговеци или те содомираха с маймуните, което... не е за пред туристи. Продължихме към втора тераса, а след седмица разбрахме, че горе било забранено да се сечат дърва и етиопците явно са ни помислили за браконieri - с големите раници. Човешките представи са доживотен затворник на малкия свят, където се е поместил "аз-а" и често се стига до парадокси при сблъсъка с непознатото. Така един пакистанец преди няколко месеца каза, че искал да си купи фалшив паспорт и да дойде в Европа. Обясних му, че ако няма пари да се поизръси доста, паспортът веднага ще лъсне на границата, а той помисли и замечтано изтърси един великолепен отговор - "А може би точно в този момент на границата ще е спрял тока... и тогава ще мина".

Следваше качване до втора тераса и малко се позагубихме, но бързо ни упътиха от поредното село със 7 колиби и 1 куче. Така след около 4-5 часа се добрахме до скромен комплекс от сламени къщи, който за жалост се готви да отвори врати за туристите. Починахме, хапнахме и продължихме, а пред нас бавно назряваше друг един малък проблем - откъде, по дяволите, да наточим вода? По всички реки (нарисувани с дебело синьо на картата) през Март, от столицата до тук нямаше грам вода и само плоски, кръгли камъни ни се усмихваха от коритата им. Най-накрая забелязахме стадо от крави, потопило муцуни в земята и се запътихме към него. Вече в близост се оказа, че почти до всяко село има огромни локви за добичетата. В центъра на локвите се вижда

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

каменна ограда, а в центъра на пространството зад оградата - малко изворче. Спряхме и докато отдъхнем филтрирах 4-5 литра, за да остане и за вечерта, а после пак продължихме по равното. Абуна Йосеф вече се открояваше в далечината и посоката се изясни дори и без да вадим компас. Рядко се срещат подобни "планини", в които бухаш примерно час по стръмното, за да се изкачиш до участък с топография на софийското поле. А в далечината жълто-кафявите склонове вълновидно спадаха от мощни отсечени плата, изравняваха се в ниското и пак се спускаха надолу, за да пропаднат до сухите, изпепелени реки. По някое време вечерта спряхме, което бе неизбежно, но всъщност се оказа грешка. И само след 5-10 минути наоколо се събра половин рота от пастири и пастирчета, втренила очи в нас. За хората в града е създадена много по-скупната телевизия, за селяните има събори или пътуващи циркове, но единственото разнообразие в седмицата на пастирите, било то в Турция или Етиопия е да наблюдаваш как бял човек готви вечерята си - на капмингаз, със суха супа, шоколад и бълбукаща вода с мехури от оранжадата на пакетчета. Пастирите са гладни - все пак етиопци са - но ти няма да им дадеш, защото храната ти е разчетена по залци. И докато на 10 човека им текат лигите, ти набиваш единственото си топло ядене за през деня, след дългия преход, когато си гладен като ламя. Някои пастири изплезват още по-дълги езици, а други само зяпат обувките ти и всичко от стотината вещи наоколо, разхвърляни като в цигански катун с мисълта, как най-незабелязано да си ги приберат. Едни сочат краката си - "Виж ме, бос съм, а ти имаш толкова хубави джапанки" - втори поясняват - "Поляната, на която си седнал е моя..." - а трети направо отсичат - "Водата с която жена ти мие съдовете е наша. Дай ни парите". "А може би искаш да ти дам ключа от апартамента, в който си държа златото?" би казал Остап Бендер, но ние се разкарахме веднага от пастирите, а те заплющяха с камшиците си след нас. В първият момент имаш чувството, че зад теб е изгърмяла пиратка, но това са само опашките на камшиците, с които те сплашват и добичетата. Ееех, Етиопия - чудна страна с леко дръпнати стопани, която обаче ще ми липсва и ще ме грее дълго...

Втората вечер спяхме на около 4000 м, където по чудо намерихме малък поток. Водата на сутринта беше замръзнала, а по тревата имаше скреж и наблюдавайки пухеника на Теди, за пореден път проклетх 7 годишния си спален чувал с дебелината на чаршаф. Въпреки селянина, който надвечер ни предупреди, че наоколо има И диви животни, не видяхме нито един техен представител. В последствие разбрахме, че около Абуна Йосеф се среща планинския леопард и хиената, но железният постулат за дивото животно, винаги бягащо надалеч от човека за пореден път се оказа верен. Още миналата година Теди си купи "дайзър" - който свири с висока честота в ушите на кучетата - и бяга спокойно из парка. Ходихме на Симеоново с идеята да издевателствуваме над местните глутници, но много от помиярите се оказаха глухи и не пожънахме голям успех. Идеята ми бе, че "дайзерът" може би действа и на хиените, така че го носехме с нас в Етиопия. Обаче когато се увиеш с 23 ката дрехи и после легнеш в спалния чувал и заципиш бивак-сака ти трябват около 5 минути, изобщо за да извадиш по каубойски "дайзера". Имах по-скоро чувството, че сме опаковани на кренвирши за хиени. Всъщност след месец пробвахме джаджата (изобретена в помощ на американските пощаджии) в Харар и хиените някак не се впечатлиха, така че забравете за нея. А връх Абуна Йосеф се оказа малко възвишение над малкото плато на 4000 м с формата на профил на легнала жена. За да стигнеш до върха трябва да се качиш на главата ѝ, а от там се разкриват гледки към един отдавна загаснал вулкан и каменни вълни във всички посоки към ниското. Животните наистина бяха рядкост из масива, но целият пейзаж бе отрупан в лобелии и поредици от ниски, разцъфнали в жълто и оранжево нифофии. Цветът им прилича на царевичен кочан и е една от

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

атракциите на всички етиопски планини. Защитеният от двата растителни вида е лобелията - стигаща за 100-ина година до 2-3 метра.

Събрали скорост, решихме да се запътим за ново чувалуване към скалните манастири в местността Гералта. Те са на може би само 300 км по хубав и асфалтиран път, но всичко в Етиопия е по-трудно, отколкото изглежда на пръв поглед. А междуградският транспорт направо отваря нови измерения за така любимите ми бавни пътувания през непознати територии. Едва ли има друга страна, в която всички автобуси на дълги разстояния да тръгват от автогарите между 6:00 и 6:30 сутрин. Така и не разбрах причината на този феномен, но никой не кара през нощта и ставането в 4:00 е задължително. Автогарите отварят врати около 5 часа, а пред тях вече са се събрали тълпи от ранобудни пътници заедно с могилиите си от багаж. Когато вратите се отворят, всички хора, понесли кой каквото може тръгват да бягат към автобусите. Билети и запазени места почти не се продават от предния ден, затова дали ще си окупираш седалка в рейса винаги е чиста лотария. Когато пътниците започнат шурма, шофьорите на автобусите подвикват дестинациите си за ориентация и в непрогледния мрак настана още по-голям хаос. Шипченски епопеи се разиграват по вратите на автобусите и за около 5 минути местата са завладени и затрупани с торби, дрехи и ликуващи негри с изпочупени зъби и агресия в погледите. Измислихме система - Теди с раниците чака пред автогарата, а аз се хвърлям в лютата битка и запазвам 2 седалки. Купувайки билетите вече се връщам при нея, показвам ѝ седалките и качвам багажа на покрива. Местните хамали искат от белите по 10 бъра за тази услуга, но някак си надвивам и тях, с риск да си потроша кокалите, след което прием чай, закусваме и оправяме сутрешния си тоалет. Пътувахме така през цяла Етиопия и само обиколката на севера ни отне 40 дни, като се има предвид, че понякога не успяхме да запазим място и се налагаше да се будим деморализирани отново на следващия ден - пак в 4:00 за поредното тото. Автобусите често пукат гуми, един ни заряза на средата на разстоянието, втори потроши радиатора, а трети ни остави на 20 км от дестинацията. Свиква се... и с времето добихме изключителна школовка. Единственото ни спокойно качване на автобус бе от автогара Широ. По чудо бях първи на вратите и когато ги отвориха в 5:00 хукнах в тръс към автобуса. Всичко изглеждаше спокойно и адски се зачудих къде се е стопила цялата огромна тълпа от етиопци, но по едно време усетих как един тича и ми диша във врата, така че ускорих темпото. Не можа да ме стигне, но тогава усетих и второ странно нещо - никой не викаше и фаровете на автобусите бяха загасени, а паркингът тънеше в мрак. Намерих по номера правилния автобус и едва тогава разбрах, че съм се надбягвал с шофьорите и викачите, чиито силуети постепенно и бавно изплуваха наоколо. След това се разрази обичайната суматоха, но поне ние вече бяхме изтеглили шестидеветата.

Гералта често бива наричана етиопската Аризона. Две са селата, в които има някакви примитивни условия за отсядане, а ние тръгнахме пеша от Вукро и след 15 км взехме стоп за още 15 км. Спряхме в село Дугум и набързо намерихме удобно място за чувалуване в пределите на местното училище. Учудващо е, че можеш да се скриеш от набезите на малолетните точно в училище, но системата проработи след всекидневните дарения от по 10 бъра (левче) към местния пазач. Разположихме катуна в кокошарника на училището, но кокошките още не бяха се нанесли и приютът ни стана уютен, а обувките, газта, тенджерата и всякакъв друг инвентар, разположихме в полозите както в шкафчета. Мястото бе оградено с кирпичен зид, висок поне 2 метра, защищаващ от погледи, но все пак тръгнахме преди да започне първият учебен час и се прибирахме почти по залез. За през деня раниците оставаха в едната от двете селски кръчми, а помпата за вода на селото бе само на около 15 минути. Намерихме 20 литров бидон от

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

местните, а още на втория ден децата вече не зяпаха така алчно и настойчиво към нас, след като разбраха, че не се нуждаем нито от гид, нито от храна, нито от дърва за готвене. През нощта, над нас като в огромен планетариум "изгряваха" Орион, Алфа и Бета Сириус и южният кръст - съвсем ниско над хоризонта, а гледките и приказките поеха ролята на "Лека нощ деца". Скалните черкви, недостъпно вдигнати в отвесите по огромни стени са само една от атракциите в район, където започнаха да изобилстват и животните. Никога не съм си представял, че в страна, суха като Етиопия може да има толкова богато разнообразие от бозайници и птици, засенчващо всичко познато от Западна Африка или примерно Гана. Скални дамани ни гледаха през бодлите на кактуси, по дървета се виждаха папуняци и червенооки гълъби, в небето летяха соколи, а в ниското кервани от камили потегляха или идваха от някъде. Зайци изкачаха из под нозете ни, щом наближим мишки се гмуркаха в дупките си, а домашните животни също сновяха навсякъде, подгонени от пастири с плющящи камшици. Змии не видяхме, но гущерите бяха вездесъщи, а из непосещаваните черкви прилепи със свински муцуни висяха от таваните. Най-красивата черква определено е Абуне Йемата - високо в скалите, а до нея се стига с 40 минути изкачване, 10 метра катерене със стъпки и хватки в отвесната скала и 10 метра по тясна площадка без парапет над 300 метрова пропаст. Монасите и свещениците имат техниката на дива коза, но до черквите ходят и най-обикновени простосмъртни от съседните села, с пеленачета на гърба, които трябва да бъдат покръстени. На отиване и след няколко часа ходене проклехме 3-те джипа с туристи, които точно по същото време се бяха озовали в подножието на черквата. Около тях вече имаше предостатъчно лешояди - гидове, носачи, помагачи и просяци. Туристите ни обясниха, че попът с ключа от черквата още не бил дошъл, но на нас не ни трябваше поп и сами, с бързи крачки поехме нагоре по склона. Някакъв пришелец тръгна по дирите ни, а Теди с прости думи му обясни да не се надява на пари. Местният обаче се оказа непреклонен и продължи да ни следва. Теди също продължи да го пъди - Къде си тръгнал? Бър йелум (пари няма), махай се от тук! Учудването ни бе огромно, когато човекът започна да се моли пред едно изсъхнало дърво и после даже поне морално ни подкрепи на вертикалното 10-метрово, ключово място от прехода... Бяхме гонили точно попа, но християнската вяра и стоицизмът му бяха помогнали да ни изтърпи докрай.

Християнството в Етиопия е леко странно. Както местния амхарски език, пълен с изключително много думи, подобни на арабските (все пак са от една група) и християнството и ислямът тук се преплитат в нещо нетипично за първоизточниците. "Нито хиндуистите са хиндуисти, нито мюсюлманите са мюсюлмани" - е казал сикхският гуру Нанак Дев, имайки предвид, че всички първо са хора... без да е стигал до Етиопия. Черквите обикновено са с два входа, един за мъжете и друг за жените, а да си сваляш обувките пред вратата им също не е доста разпространено другаде. От дългите си престои в Истанбул бях навикнал да не се будя при ранния наслов на мюезина, но тук (когато имаше ток!) и християните издуваха среднощни молитви по мегафоните си и нещата не бяха лесни. Жените по време на служба до една седяха забулени в бяло, а когато на Великден се оказахме на съвсем безлюдното платото в НП Бале, гидът ми каза - "Поседи още малко! Днес е Великден, няма с кого да си говоря, а се чувствам самотен". "Но ти си мюсюлманин, Идрис" - отвърнах му аз и той поясни, че само родителите му били стриктни мюсюлмани, и той не се молел, и изобщо Великден бил най-големият празник през етиопската година за всички народи и всички религии. Да живее Великден - уважихме го, нямаше как...

Следващият ни престой из планините бе в национален парк Семиен. По-хубаво да не пиша с колко трудности се добрахме до тук от Аксум - пътят е страшно разбит, а

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

общественият транспорт точно в тази отсечка все още е в зародиш. Возихме се в кабината на камион с още трима души, преживящи чат - всенародната етиопска дрога - а Теди се беше излегнала "удобно" в леглото на шофьора. Пътят се заизкачва по серпентини до около 2900 м, където се намира Дебарк (входа на парка), а всички места, които преди се губеха в черните облаци над планините само след няколко дни се оказаха на 1000 метра под нас. Както вече споменах, трябваше да наемем скаут с калашник (40 бъра/ден), а времето ме принуди да понеса и палатка (30 бъра/ден). Скаутът дойде да се запознаем и въпреки, че не говореше английски му поясних, че ще пътуваме в безинтересните първи 20 км със селски автобус, че на върха той може и да не се качва догоре с нас, както и че ще се приберем обратно с камион. Скаутът Мулау първоначално зачудено отказа да престъпи всички тези наложени от управата на парка забрани, но на следващия ден сам ни подкани да побързаме, за да не изпуснем автобуса. Туристите трябвало да наемат джипове из парк, в който има поне 50 села и всякакъв транспорт за местните - как ли пък не? (едно съществено предимство на неуседналия начин на живот е възможността да се съобразяваш само с принципите и съвестта си). На първия ден подминахме първи лагер и се устремихме направо към втори - Гич камп (3500 м). Преходът беше дълъг и тежък, но поне калашникът на Мулау всяваше безоткатно респект в просящите. Втория ден почти изцяло посветихме на чатене сред павианите на Имет Гого (3900 м). Чат - социална дрога под формата на зелени листа с леко горчив вкус. По-твърдите листа не отделяха сок и не ставаха за консумация, а единственият ефект от младите растения и количества по-малки от 1 чувал бе приказливост и лека еуфория. Освен това чатът потиска апетита и се оказва особено подходящ за комбинацията от гладни страни, дълги планински походи и предвеликденските пости. Семейната опаковка дрога струваше около левче. Стада от павиани скачаха на десетина метра от нас, но понякога имахме чувството, че туристите се държат с павианите както етиопците с туристите, защото насочвайки апарат към тях те намусено обръщаха гръб в знак - не ме безпокой! Срещата с етиопския червен вълк бе отложена за национален парк Бале, където и екземплярите му са в по-голямо изобилие, но затова пък видяхме ендемичния уалиа-ибекс (на 30 метра), от който също така са останали само 300-400 броя на Земята. Платото на места пада в отвеси от по 1000 метра и водопадите дори и в безводния сезон са... внушаващи респект. Само отдалечеността на подстъпите към стените е лишила този район от алпинисти, но и скалите на места са пълни трошляци. Е това не пречи на павианите, които живеят на цели села из цепките и сутрин поемат по маймунски магистрали към платото. Теренът е доста начупен и денivelациите преобладават - така примерно на предния ден преди Рас Дашен (4500 м - първенецът на Етиопия) трябва да се спуснеш до река на 2800 м, а на следващия ден от същата тази река се изкачваш няколко часа до Рас Буахит - пак над 4000 м. Изобщо мястото е идеално за тренировки с тежки раници, а човек има постоянната възможност да съзерцава от ниското маршрута за целия ден над себе си, размишлявайки върху собствената си нищожност и... падение. Дори в най-високата точка на масива имахме чувството, че върхът на километър на югоизток е поне с 50 метра над нас, но тъй като много пъти съм изпадал в подобни грешки, не смея да набеждавам местните, че карат туристите до по-достъпния и лесен подвръх. Някой трябва да се разходи там с висотомер. А на връщане, както бях предрекъл, хванахме камион. През първите 10 километра той кара почти празен. Седнахме в най-ниската част на каросерията и Мулау покри и нас и раниците с кърпи и наметала. Явно го беше страх да не му вземат лиценза, ако ни намерят. По пътя камионът се изпълни с правостоящи етиопски селяни, които не можеха да разберат, дали тези мърдащи живинки в краката им са хора, кокошки, кози или нещо друго. От време на време се откривахме, за да поемем повече въздух и вече пристигайки в Дебарк, Теди с изключителните си стандарти за чистота подхвърли, че не одобрява вкуса от палците

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

(на краката) на етиопските селяни. Но в Дебарк имаше и вода и храна и наливна бира, които позачистиха рецепторите ни.

Казват, че етиопската готварска книга била една от най-тънките в света. Това не е вярно - в нея има цели 3 страници. На първата от тях безспорно се мъдри инджерата. Не стига, че почти всички животни в Етиопия са ендемични, ами и теф-а – житното растение, от което се приготвя инджерата също расте само там. Предостатъчно дребно, анемично и кисело - едва ли някой друг (освен еритрейците) го използва изобщо като храна, камо ли в национален мащаб. Върху тънката палачинка, наречена инджер се слагат зеленчуци, мръвки и даже макарони - предимно подлютени, за да може всичко това да се преглътне. По автогарите най-вече се продава и коло - предполагам вид ечемик, който се пече. Местните го ядат както ние семките, а скаутът Мулау може да кара неограничено време само на коло из баирите. На втора страница от етиопската готварска книга са спагетите и макароните, които тук се наричат паста. Сосът също е лютив, но понякога - само солен. А трета страница изцяло е заета от яйцето - пържено, бъркано и даже по панагюрски. Това е то - по време на постите почти нямаше месо, а яйцето също бе рядкост, така че не питайте каква ни е била трапезата. От време на време заблажвахме с риба, а плодове като папаите и мангото бяха необходимо ежедневие. Както и бирата - като единствен сигурен източник на калории. По принцип рядко, когато пътувам, но в Етиопия бирената диета се самоналожи. По-бедните пият тала - вид бира от ферментирали зелени листа и едно момче сподели, че трябвало да изпие поне 3-4, за да "получи съобщението". А освен тала-та, много от местните с мутирали погледи целодневно търкат пейките по тадж-къщите, където се сервира медовина с вкус на лудо вино или вече съвсем силният яркожълт концентрат в прозрачни епруветки - пак от мед, както се превежда "тадж". Теди заяви, че етиопският мед е един от най-вкусните, които била пробвала и подобно на Мулау кара из Семиен предимно на мед... а към фъстъците и шоколада, които в индустриални количества разнасях по баирите гледаше с презрение. Пак както Мулау. Кафето обаче е превъзходно и с непознатия за Европа пресен аромат на природа, може би надцаква колумбийското. Всъщност грижите на туриста по етиопските ресторанти са никакви - всичко по менюто е изписано на непознат език като амхарския, а ако попиташ келнера - Какво имате за ядене? - той ти отговаря - "Yes" и това е единствената английска дума в речника му. От там нататък мъки няма. Каквото и да поръчаш - идват инджерата, паста или яйца, придружени с някаква произволна и неизбежна вариация на тема "люти чушки".

Не очаквах да открием така запазена медина точно в православна Етиопия. Харар все още поддържа атмосферата на ислямски културен център от световен мащаб, не отстъпвал по нищо на малийския Дженне, мароканския Фес или египетския Ал-Азхар. Стената на града е леко позапусната и едва няколко от портите дават идея за неговото славно минало, а тесните улички, криволичещи по равното между обрисувани със странни символи къщи, напомнят на гледки от нигерския Зиндер. Пазарите тук предлагат основно чат, тъй като в разрез с Корана природата е дарила околностите с дрога първо качество. Ричард Франсис Бъртън и Артюр Рембо са само едни от многото пътешественици, посветили по няколко години от живота си на Харар, влизайки в ролята на търговци на оръжие, хашиш или роби. А подобно на Тимбукту, Харар с дълги години е бил забранен за друговеци град - и обрязването било само нищожна част от маскарата, на който се подлагали любопитните. Днес вече любопитните пристигат с рейсове, за да видят една друга традиция, превърната в туристическо зрелище. Ако надвечер напуснеш Харар през Йеменската порта и държиш дясна посока, след броени минути стигаш до 3-етажен приют за прокажени. В околностите му многобройни

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

песове се търкалят по земята, но приближавайки към тях започваш да различаваш петната по козината им. Телата им също се увеличават и заякват, задните крака се скъсяват и в един момент се оказваш пред глутница хиени. Добрата новина е, че те са питомни. Поверието гласи, че хората почнали да ги хранят в годините на изобилие, за да предотвратят набезите им през сушави периоди, а в резултат - хиените привикнали на ритуала и днес вече почти са включени в отрядите по чистота на града, унищожавачи огромните купчини боклук. Саломон е един от десетината хиенари, който всяка вечер (когато идват туристи) изнася кофи с долнокачествено месо и кожи за четириногите си събратя. После го забива на пръчка и слага пръчката в устата си, а на 10 см от носа му щракат зъбите на петнистите домашни любимци, трениращи челюстите си в уменията да висят до безкрая на кокал. Впечатляващи бяха и звуците, издавани от хиените на 20 метра от хотела. Нощно време плътните им като пожарникарски сирени гласове се преплитаха с лая на кучета и плача на разбудени деца или кръсци от изнервените им родители. Малко след това по мегафоните тръгнаха молитви и ислямски речитативи, но все пак цялата какофония бе за предпочитане, отколкото да чуеш запомнящия се плътен глас в планината и да посегнеш унило към "дайзера".

Но някак си пропуснахме да се осведомим има ли хиени в Бале или няма, когато се запътихме към втория по височина планински масив на Етиопия. Пътят от 150 км до Диншо (входа на парка) изминахме без спукана гума само за 7 часа, а селото ни посрещна с дъжд, който разкаля улиците така, че ако бяхме по джапанки, те неизбежно щяха да останат в подарък към археологията от следващото столетие. Противно на това предупреждение на времето, изобщо не харесах палатката, която ми предложиха и реших, че ще е безумие да наемам нещо, само за да мъкна 5 кг отгоре. За разлика от суха северна Етиопия, поляните наоколо светеха в наситено зелено, а отдавна разораните ниви на селяните също изглеждаха пребогати. После започнаха едни пазарлъци - трябвало да наемем муле. Трябвало да наемем едно муле (имахме под 45 кг - слава Тебе), но ако багажът ти е на муле, си бил длъжен да наемеш второ за гида. А ако имало две мулета се полагали толкова мулетари и толкова готвачи, за чийто багаж също трябвали добичета. В главите ни мулета се множаха както зайци, а обслужващият персонал нарасна до размерите на хималайска експедиция. За щастие разпоредбата за правилата в националния парк висеше почти над главата ми и там целият този ритуал започваше с вълшебните слова "ако решиш да наемеш 1 муле..." Това сложи край на дискусиата, а след няколко дни гидът ни в почти амортизиран вид се оплака от силни болки в гърба. Идрис препускаше с бясно темпо, за да стига по-бързо до лагерите и за да има повече време за реанимация. Това бил вторият случай през 5 годишната му кариера, когато сам си носел раницата. Ние пък никога не поверяваме нашите на непознати мулета и затова носим всичко на гръб.

Топографията на Бале едва ли може да се нарече планинска. Но непретенциозните преходи по огромното плато над 3000 м обикновено са придружени от срещи с толкова много животни, че разходката е почти в категория сафари. Над нас се виждаше покривът на националния парк на 4000 м, образуван от отдавна застинали гигантски потоци лава, а между многобройните реки на района липсваха така типичните за Етиопия села. След първия ибис и стадо от зелени павиани, най-накрая ни посрещна и Кумчо Вълчо с рижавото си елече. Доста години са минали преди генетично да бъде доказано, че той е точно вълк, а не лисица, чакал или нещо друго, но животното бе изключително красиво с елегантна походка и грацията на газела. Десетките бездомни кучета са единственият му неприятел, а зоолозите споделиха, че са загубили 100 от всичките 400 вълка на резервата поради бяс миналата година. Извадихме късмет с

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

времето и първата вечер, когато положихме спални чували под навеса на зоолозите, дълго слушахме, как капките на дъжда биеха по сламения му покрив. В допълнение климатът по това време на годината вече бе станал студен и ветровит, което никак не улесняваше чувалуващите. Трябва да си призная, че наличието на гид може би точно тук бе оправдано - въпреки, че посоките бяха пределно ясни, не бе никак лесно да се намери кампа, скрил се зад някоя скала в равнината. Вярно - карти имаше, но те бяха запечатали предимно некадърността на създателите си. От втората вечер започнахме да търсим пещери или дупки под камъните, което се оказа единствена възможност да останем на завет и сухи. Климатът наподобяваше този на Андите - следобедният дъждец ни беше в кърпа вързан, а в среднощното ромолене понякога святкаха и гръмотевици. Третият лагер вече бе над 4000 м, където и растителността намаля. Май писах как отпразнувахме Великден с Идрис, а по-късно разбрахме, че почти толкова самотни по празника са се чувствали и ендемичните етиопски бълхи, чиито дири загубихме чак на пристигане в Европа. Местните пастири, щяха да напълнят по тези райони едва след няколко месеца, когато дъждовете значително се усилят, но скачащите кръвопийци по колибите им живеяха през останалия сезон от подаянията на мулетари, готвачи, гидове и такива като нас. Не знам колко бълхи смъкнахме в хижата, но желая от все сърце на чистачките да са успели да ги изтребят без услугите на "Циклон Б". Когато шурмувахме върха, времето бе изключително стабилно, студено и свежо. Духаше лек ветрец и сутринта бързо смачкахме едно голямо разстояние преди да видим нещо познато от централния Балкан. Тулу Демту (Червени връх - 4300 м) е двойник на връх Ботев, а ние сякаш приближавахме от запад. Спряхме и оставихме Идрис да пази багажа, а правейки сметка колко горе-долу е времето от заслон Ботев до горе и обратно му казах - "Идрис ще бъдем пак тук в 11:00. Да си готов за тръгване!" Имам чувството, че малката разлика между двата е върха е само в двата километра денивелация, а Тулу Демту също изобилства от антени, но военни. Вятърът наоколо бе непоносим и се опитах да се намърдам при онзи с пушката, но той съвестно не ме пусна в малката си постройка. Точно в 10:50 бяхме обратно при гида, който се похвали, че скоро покрай него минали 3 вълка и дълго го лаели. Но вой или лаене са само подвеждащи думи - звуците, издавани от етиопския вълк най-вече могат да се оприличат на дрезгаво грачене на птица. Даже се бъркат.

Следващият четвърти камп на около 3 часа от Червени Връх бе и най-красивият - сгушен между две скали над калдера в поле от жълто оранжеви нифофии. Наблизо имаше възвишение, чиято повърхност бе изпепелена от гръмотевици, а пейзажът около местните пастирски колиби изобилстваше от красивата полирана и гарвански черна повърхност на безброй обсидиани. Намирахме се явно някъде до кратера на онзи отдавна забравен и гигантски вулкан, който е излял вътрешностите си във всичко, издигащо се днес наоколо. Сетих се за индонезийския Тамбора - скъсен с цели 600 м след последното си изригване - и реших, че вулканът тук навярно е бил петхилядник. Вълци вече се виждаха всеки ден и запечатахме поне 10 от тях за бъдещите поколения, а пътеката тръгна надолу и обратно към Диншо, подминавайки минералните и богати на желязо и манган извори. Последното си чувалуване направихме на трева, в удобна и по-романтична от всичките френски замъци скална дупка под 3500 м. Разликата във височината веднага се усети, тъй като спяхме без бивак-сак и почти голи. Времето сякаш се отказа да ни пъди повече; ние си тръгнахме и на небето искреше онзи забравим междузвезден пейзаж, раздаващ себе си с такава красота само над топлиите страни. А в посока Тулу Демту небето контрастираше - изцяло черно и дрипаво, то висеше като тежко пълнено мълчание, прекъсвано само на моменти от гръмотевици.

Пътепис: Особенности на етиопското чувалуване

Дойде време за почивка... и за сауна. С неоченимата помощ на Теди пренесох 20 кила дърва за 40 бѐра през двата километра между Диншо и хижата, а там вече съвсем се отдадохме на (цензурирано), храна, баня, бира и охолни трапези от макарони, манго и рибни консерви. Сбогувахме се с Идрис, но останахме още цял ден на територията на парка, за да се разходим между ниалите, дивите прасета, менеликския бушбѐк (дали пѐк и той не беше ендемичен) и колобусите (вид маймуни без палец - липсата му се компенсира от дълга, бяла, пухкава опашка). Често животните спираха само на метри пред нас и ни гледаха с топлите си очи, а ние обикаляхме из омагьосаната гора като две залисани деца на път през рая. И ако понякога ви/ни се струва, че не сме прибрали в България - значи все още сме там.